estenent-se més en les terres magres dels nostres Pirineus: «L'Olzinar són uns camps, ara *cotius*», Talau (Conflent, 1959); d'ací figuradament la frase *deixar estar cotiu* 'no tractar-ne o parlar-ne més' ross. (Grandó, *MiscFabra*, 185): el meu informant d'Oms, després d'insinuar una conversa xiroia sobre un tema poc decent, s'interrompia dient «més val ho deixar *kutíu*» (1959).

Altrament el mot ha tendit sobretot a sustantivar-se, com a sinònim quasi perfecte, de 'guaret': *un kutíu*, aquell *kutíu*, El *Cotiu de X*, anoto a Flaçà de Conflent, Villerac, Noedes, Cases de Pena, Salses (1959-60); «*cotiu*, terre laissée inculte» explica Jampy a les M. del Canigó; «després del temps que esmerçà preguntant a l'un i a l'altre, el minyó es desbravà, fusill als dits, pels boscos i *cotius*», A. Cayrol (JPCerdà, *Cont.*, 94). Altrament l'ús del mot desborda pel Sud i pel Nord dels límits del rossellonès: «en aquell *kutíu* hi ha el paratge dit Camp del Ferrer», Molló (1935), i en el parlar ja llgd. de Vingrau un *kutíu* és «une jachère», fins a l'extrem que per dir 'artigar' han hagut de posar-hi un prefix negatiu: «hou debiéran *deskutibá* per hi plantà la vinya» (1960).

Estès tanto o més el fem. substantivat *co(l)tiva* igual sign.: *tirar la cabra a la coltiva*; «jachère» defineixen el pretopònim *ləs kutíbəs* a Sant Esteve del Monestir, hi ha el *Còrrec de lə kutíbə* a Montalbà, i el Carrer de la *k.* a Baó; en dos docs. de 1752 en el Camp de Tarragona «tot bou o vaca que sian trobats --- en *cultiva* y rostoll ---» (Daniel Recasens, *La Secuita*, pp. 58, 62); i és justament en aqueixes comarques on trobem documentació molt antiga: «de bestiar que entre en *cultiva* ni en safra», a. 1312 (*GGC*, Tarrag., p. 789), «qu'en <n>eguna *coltiva* que no --- y aja arbres que leven bons fruyts, que no sia pasada neguna tala ne ban», doc. de 1342 del Perelló (*BABL* XII, 42).

Com es veu, en aquests últims ja no és clar si hi ha la qualitat d'erm o de conreat. Avui en els nostres Pirineus centrals *coltia*, forma reduïda del mateix mot, és precisament una zona cultivada, mot de sentit collectiu que sovint o generalment s'aplica al conjunt dels conreus d'un poble, o si no, a tota la clotada on es troben aquests. A la Vall d'Assua es parlava molt de la *coltia de Lanís* o *Alanís*, com ja en dos passatges d'un ms. extens de l'any 1375 que em permet llegir Joan Lluís Pallarès (1959): «Rialp, la *Cultia* de Lanis, Rodés ---», «la *Coltia* de Lanis an ---» i un altre de 1645, «la *coltia* de Surp» en el *Spill* del Vescomtat de Castellbò (f° 110v.). Aquesta acc. collectiva o àmplia pot fer creure que en l'origen es tractés d'un plural d'un neutre CULTIVUM, idea seductora majorment perquè així ens expliquem millor la caiguda de la -v-, que altrament en català, en la combinació -IVA fóra anòmala. En el neutre, la caiguda de la -v-, CULTÍU, era normal en fonètica romànica; però els antics neutres continuaren formant el plural en *-a* fins a les albes de l'època literària (*cervell/cervella, braç/braça, os/ossa*), com hem demostrat en el volum introductori de les *VidesR*, i així *coltía* era el plural arcaic de *coltiu*.

Segurament és aquesta l'acc. predominant en tot el Pallars Superior, incloent-hi la vall de Boí: és amb aquest valor que es parla de *La Kultía* de Durro (tota l'extensa zona, del poble per amunt, al N., fins que s'acaba el bon país), i semblantnment ho tinc anotat de Surp, Baiasca, Estaís, Romadriu i d'altres (a Caregue convertit en NL propi: «anam a *Kultía*»). En altres pobles de les altes valls de la Noguera i la Valira, en part hi ha aquest mateix ús però coexistent amb l'individual, pel qual *kultía* s'aplica a un sol camp particular (o bé hi ha diversos *kulties* dins el terme, valls cultivades', amb molts camps a cada una: Baiasca), cosa que veiem a Mont-ros, la Bastida de Sort, Rialb, i per Pallerols i Guils del Cantó entrem a la vall del Segre i fins al Nord d'aquest, a Aós, Arcavell i Estamariu. En alguns casos és ben clar que *kultía* és una heretat individual: «allí hi ha tal *koltía*» a Avellànos, «Campolent és una *coltia* gran, davall d'Iran» a Irgo, a Llessui em donen la llista de les *kulties* que hi ha dessota Torena i m'expliquen que Campolado és «l'última *cultia* que es veu» (1959); llavors pot formar-se un nou collectiu: pujant d'Igüerri a Gotarta es travessa una partida dita *les kulties* que em distingiren designant «és tota aquella *kultiáda* que es veu».

Cultivable. Cultivació. Cultivador [S. XIII, Llull]. *Cultivament* [1247]. *Cultivant. Cultivàs*; *cultivot.*

De la mateixa arrel són encara els mots ll. *ĭncŏla* i *inquĭlinus*, pròpiament 'els qui habiten o curen d'un lloc': d'on els nostres cultismes *íncola, inquilí* (poquíssim usat aquest en lloc d'*estadant, llogater*); *inquilinat.* Altrament *-cola* funciona com a sufix científic per designar el qui habita o creix en tal medi o tal matèria: *arenícola, arboricola*; i *cultura* per als abstractes corresponents (*arboricultura*, etc.).

[1] No hi ha, doncs, motiu per al dubte que expressa *AlcM* sobre l'origen d'aquest mot, que Krüger procurà també explicar-se (amb més encert: *RFE* XXXVII, 268-9).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS. *colement* o *coliment, colend, colenda, colent, culte* adj. i subst., *cultual, cultisme, inculte, incultura, culterà, culteranisme, cultiparlant, cultiparlar, cultiparlista, cultura, cultural, culturat, cultor, cultivar, coltivar, cautivar, caitivar, coltiu, coltiva, cultiu, cotiu, deixar estar cotiu, cotiva, coltia, coltiada, cultivable, cultivació, cultivador, cultivament, cultivant, cultivàs, cultivot, íncola, inquilí, inquillinat.*

Colèdoc, V. *còlera* *Coledor, colend, colent*, V. *coldre*

COLEÒPTER, pres del gr. *κολεόπτερος* id., compost de *κολεός* 'beina, funda' i *πτερόν* 'ala', pels èlitres que recobreixen les ales d'aquests insectes. ☐ *1.ª doc.*: 1868, *SLitCosta.*

CÒLERA, f., 'bilis, 'ira', m. 'malaltia del còlera':